

Manuel de Montsuar

Autor: Oriol Escuté

Data de publicació: 06-03-2013

L'Oriol Escuté ens incita a recuperar la memòria de qui fou, entre 1461 i 1464, el 28è president de la Generalitat i a prendre'l com a model de polític en el dia d'avui, durant la nova transició política de Catalunya cap a la sobirania plena

"Un home ben arrelat a les tradicions de la seva terra, respectuós amb les institucions dels avantpassats, per bé que mogut d'un esperit actiu i renovador" D'aquesta manera ens descriu l'historiador Josep Lladonosa sens dubte, una figura cabdal de la nostra història, però també una figura ignorada per la immensa majoria de catalans.

Manuel de Montsuar, 28è President de la Diputació del General de Catalunya, dita també Generalitat, entre 1461 i 1464, fou un d'aquells homes que avui en diríem avançat al seu temps.

Aquesta constatació que argumentarem a continuació, contrasta amb l'aparent silenci --premeditat o no-- d'una classe dirigent que sovint ignora i menysprea els capítols, models i referents històrics que han forjat al llarg del segle la institució que avui regenten i gestionen.

L'any passat vam recordar el 550è aniversari d'un fet d'una transcendència històrica cabdal per al nostre país, encapçalat per un dirigent exemplar que personifica la maduresa política d'una nació que segons l'historiador nord-català Josep Calmette "mostrà al món la primera de les revolucions modernes".

Però qui era Manuel de Montsuar? D'on venia? Manuel de Montsuar fou de bon inici un home a considerar. El seu llinatge ja destacava. Fill de Paers en cap i prohoms de la ciutat de Lleida, cal imaginar-lo dotat d'una bona plataforma per entrar al món de la cosa pública.

Format en la institució eclesiàstica, arribarà a doctor en lleis i decrets. Ben d'hora fou nomenat Canonge de Girona i Degà de Lleida, i prompte se'l va distingir amb l'honor de regir la Diòcesi de Lleida durant l'absència del bisbe. Aquest nomenament marcarà de ben segur la seva personalitat política en temps posteriors, com ara veurem.

La responsabilitat institucional del càrrec l'enfrontarà sovint amb el Lloctinent de Catalunya, l'infant Joan d'Aragó (futur Joan II), que, abusant de prerrogatives competencials, interferirà en diversos afers de nomenaments en les institucions pairals, esdevenint, per tant, un incomplidor de les lleis i privilegis de les institucions lleidatanes.

Ens trobem, doncs, que el nostre Canonge Degà topà prematurament amb l'autoritarisme dels Trastàmara i es forjà un caràcter polític que el farà erigir-se en defensor a ultrança de la llei i les institucions de la seva ciutat.

Però no serà fins a finals del 1460 on Manuel de Montsuar haurà de presenciar una escena, que el marcarà definitivament en el seu ideal polític. Resulta que Joan d'Aragó, ara ja rei Joan II, convocà Corts a la ciutat de Lleida on el nostre Canonge Degà serà l'amfitrió protocol·lari del monarca. El Sense Fe (així anomenaven el rei) cridà el seu fill Carles de Viana a Lleida (tots dos estaven enfrontats des de feia anys, però el Príncep de Viana gaudia de molta popularitat a Catalunya a diferència del seu pare) amb la intenció a priori de proclamar-lo primogènit i hereu de la Corona. No va ser així, sinó que, sense avisar ningú, el va fer empresonar.

Aquest fet va trasbalsar tots els presents, ja que a Catalunya el primogènit era no solament l'hereu, sinó també una institució regulada per les lleis. Detenir-lo sense el coneixement de les Corts i, més encara, detenir-lo a la mateixa ciutat on havien començat les sessions, era un veritable desafiament i una violació de les lleis.

En aquest context de tensió política, per tant, ja al 1461, les institucions de la terra forçaran el monarca a alliberar el Príncep de Viana i a signar la Concòrdia de Vilafranca, que suposava una claudicació en tota línia per part reial i venia a establir, amb una remarcable anticipació cronològica, una veritable monarquia constitucional (independència dels poders judicial i executiu, responsabilitat dels funcionaris regis davant el país i creació d'un govern delegat i responsable) i obligava el rei a demanar permís a la Generalitat per entrar al Principat.

I serà precisament el 22 de juliol del 1461 quan es féu l'escrutini a la casa de la Diputació de Catalunya, on trobarem Manuel de Montsuar elegit diputat eclesiàstic, condició que el convertia en el President de la Generalitat, la màxima magistratura del Principat aleshores.

El seu mandat es caracteritzarà per la seva decidida adhesió antijoanista i defensa i aplicació de la Concòrdia de Vilafranca. Demostrarà una habilitat política poc vista abans, mostrant fermesa quan calia i exercint una pietat religiosa quan convenia. Aquest lideratge i aquesta intel·ligència política enfortiran el seu prestigi que després de la mort sobtada del Príncep de Viana, li serviran d'escut davant dels seus enemics, sobretot quan arribi a Barcelona la reina Joana Enríquez com a tutora de l'infant Ferran i comenci a conspirar contra els sectors oligàrquics del Principat (alguns es van fer realistes) per revocar la Concòrdia i afavorir els interessos del rei i, per tant, del nou hereu: el futur Ferran el Catòlic.

Arribat un punt, la tensió era tal que les faccions més abrandades de tots dos bàndols s'enfrontaren en un seguit d'acusacions, conspiracions i complots que van portar a un camí de no retorn, confirmat finalment amb l'aliança de Joan II amb el rei de França amb l'objectiu clarament d'ocupar el Principat i revocar la Concòrdia de Vilafranca que limitava el seu poder a Catalunya.

Davant d'aquesta tessitura d'emergència política, només els grans homes d'una personalitat i coratge com la que va demostrar Manuel de Montsuar es pot encapçalar i liderar un manifestació sobirana de caràcter nacional inèdita a Europa en aquells moments.

El 9 de juny de 1462 la Generalitat, presidida per Manuel de Montsuar, va declarar el rei Joan II d'Aragó fora de la llei i enemic públic dels catalans i de la Terra, i es va procedir a destituir-lo i foragitar-lo del Principat, iniciant-se així la Guerra Civil catalana (1462-1472).

Cal remarcar la importància històrica de l'efemèride per què simbolitza la plenitud constitucional i pactista de la nostra tradició política entesa com alternativa a l'absolutisme creixent arreu d'Europa, fins al punt tot sigui dit, de plantejar-se constituir-se en una República a la semblança de Venècia i Gènova.

Manuel de Montsuar representà una classe dirigent ambiciosa i, com hem dit a l'inici d'aquesta exposició,, avançada al seu temps. Revolucions o manifestacions d'aquests tipus no es tornarien a sentir fins a la Revolució anglesa del segle XVII o ja fins a final del segle XVIII amb la Revolució Francesa.

I ja per acabar, cal que la classe política actual es fixi en referents i exemples com Manuel de Montsuar per afrontar una situació d'emergència política i nacional com l'actual, exercint fins a les últimes conseqüències un acte de sobirania com el liderat pel nostre recordat Manuel de Montsuar. I si ell tenia motius per destronar al dit Joan Sense Fe, nosaltres en tenim de sobres per destronar també al dit recentment Joan Carles l'Assassí d'Elefants.

Oriol Escuté